

đarskom sadrži i uputnice na te odrednice iz toponimije drugih jezika (slovačkog, hrvatskog, njemačkog i rumunjskog) te objašnjenja ubikacije prema srednjovjekovnim županijama i današnjim državama u kojima se nalaze, što ga čini izuzetno uporabljivim i instruktivnim.

Na kraju ovog kratkog prikaza, možemo zaključiti kako su autori objavom ove uzorno priređene zbirke regista omogućili zainteresiranim istraživačima dobar uvid u ovu važnu skupinu srednjovjekovnih izvora za povijest čitavog Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva, ali, u hrvatskom slučaju, i posebice važnu zbirku dokumenata za povijest srednjovjekovne Slavonije, te se možemo nadati kako će postati jedan od nezaobilaznih priručnika i za hrvatske istraživače, obogaćujući na taj način i hrvatsku historiografiju.

Damir Karbić

Inventari fonda Veličajne općine zadarske Državnoga arhiva u Zadru godine 1385. – 1493., sv. 2, prir. Robert Leljak, Državni arhiv u Zadru, Zadar 2019., 350 str.

Državni arhiv u Zadru je 2019. objavio drugi svezak serije *Zadarski inventari i oporuke. Inventaria et testamenta Iaderensia*, u kojoj se ovaj puta objavljuju preostali srednjovjekovni inventari iz fonda *Inventari zadarskih građana* (signatura fonda HR-DAZD-19), poznatijeg pod svojim kolokvijalnim nazivom Veličajna općina zadarska/Magnifica Comunità di Zara. Gradivo je prepisao i priredio Robert Leljak, autor prvog sveska serije (*Inventari fonda Veličajne općine zadarske Državnoga arhiva u Zadru godine 1325.–1385.*), a recenzenti tog izrazito vrijednog i multidisciplinarnog izdanja bili su priznati hrvatski paleografi Mirjana Matijević Sokol i Damir Karbić. Grafički je knjigu uredila Ines Bralić. Nastavljajući se na prvi svezak serije, prikazani svezak obuhvaća impresivnu količinu od pedeset i devet prijepisa privatno pravnih dokumenata zadarskih građana nastalih u razdoblju između 1385. i 1493. Kako je to navedeno u predgovoru knjizi autor, recenzenti i nakladnik Državni arhiv u Zadru (koji zastupa njegov ravnatelj dr. sc. Ante Gverić) ističu svoje očekivanje da će knjiga poslužiti kao polazište za buduća interdisciplinarna istraživanja u humanističkim znanostima, s obzirom na to da nam privatno-pravni dokumenti kao povijesni izvor, pružaju niz važnih podataka o svakodnevnom životu srednjovjekovne zadarske komune i njenim interakcijama s mediteranskim prostorom.

Navedeni drugi svezak je, kao i prvi, opremljen vrhunski pripremljenim kritičkim aparatom, nužnim za korištenje ovakve knjige povijenih izvora. Na početku nalazimo *Uvod* (7-8) koji je napisao Robert Leljak, a u kojem navodi kako se slično kao i u prvom svesku, po pitanju jezika nastojalo u najvećoj mjeri ostati vjeran izvorniku, poštujući sve jezične i paleografske osobitosti sastavljača svakog inventara. Jedina intervencija u tekst odnosi se na ortografiju odnosno pisanje interpunkcija prema logičkom smislu, kako bi se čitatelju olakšalo razumijevanje teksta. Nadalje, kako bi se korisnicima omogućilo lakše snalaženje u izvornom arhivskom fondu, donosi se *Tablica konkordanca prema broju u izdanju i rednom broju u izvorniku* (9-12), a slijedi mu vrijedan prilog s objašnjenjem *Znakova i kratica* (13) u svrhu lakšeg korištenje tog vrijednog izdanja.

Glavni dio knjige čine *Transkripti inventara* (15-262), u kojem nalazimo prijepis inventara i oporuka izrađenih u Zadru od 3. travnja 1385. do inventara sastavljenog krajem 1493., a predstavljenog 9. studenoga 1494. Na kraju knjige nalazimo cjelinu u kojoj Robert Leljak donosi

vrijedna i precizna kazala osoba (*Index personarum*, 265-301) i mjesta (*Index locorum*, 303-310), a naposljetku i *Index rerum* (311-350). Potrebno je spomenuti kako priređivač u bilješci na početku kazala navodi da su navedeni pojmovi označeni prema broju dokumenta u kojem se nalaze, a ne stranice.

Ovo najnovije izdanje Roberta Leljaka i Državnog arhiva u Zadru nastavlja s prvorazrednom obradom i priređivanjem privatno-pravnih izvora s prostora zadarske komune na prijelazu 14. u 15. stoljeće. Preciznim i detaljnim radom, autor nam prikazuje novi niz dokumenata koji još jednom svjedoče o visokoj pravnoj razini funkcioniranja jedne dalmatinske komune, ali i o visokoj razini svakodnevnog života koji Zadar čini jadranskom, a time i mediteranskom metropolom. Izdanje je prvensteno namijenjeno znanstvenoj publici šireg humanističkoig spektra, ali je uz pomoć izvrsne opremljenosti uredničkog aparata, pogodno i za korištenje široj čitateljskoj publici. S obzirom na količinu, opseg i vrijednost gradiva pohranjenog u zadarskom arhivu, te vrhunskog rada te ustanove, možemo se, s velikim zadovoljstvom i iščekivanjem, nadati nastavku izvrsnog rada Roberta Leljaka na priređivanju te vrste dokumenata, kojima već odavno služi kao istraživački uzor i predložak podjednako radu znanstvenika kao i obrazovanju studenata.

Goran Budeč

Codex diplomaticus Regni Bosnae – povelje i pisma stare bosanske države, prir. Esad Kurtović – Lejla Nakaš – Drago Župarić – Ana Lalić – Dženan Dautović, Mladinska knjiga, Sarajevo 2018., 877 str.

U Sarajevu je krajem 2018. objavljena knjiga *Codex diplomaticus regni Bosnae – povelje i pisma stare bosanske države*. Riječ je o enciklopedijskom zborniku diplomatskih dokumenata srednjovjekovne Bosne, koji po prvi put široj znanstvenoj javnosti, ali i svima zainteresiranim za pitanja iz povijesti srednjeg vijeka predstavlja na jedinstven način obilje pisanoga gradiva srednjovjekovne bosanske države.

Za razdoblje srednjovjekovne Bosne nije sačuvana nijedna kronika u formi *historia sui temporis*. Povjesničari, analizom različitih dokumenata u formi povelja, ugovora, pisama, već dugi niz godina od mnoštva sitnih fragmenata vrše rekonstrukciju mozaika državnopravnog i kulturnog razvoja. Taj proces posebno je otežan budući da je bosansko pisano gradivo iz srednjovjekovnog perioda skoro u potpunosti uništena. Imajući to u vidu, proučavanja se najčešće vrše analizom dokumenata sačuvanih u susjednim zemljama s kojima je Bosna ostvarivala intenzivnu ekonomsku suradnju ili neku vrstu političkog savezništva.

Razasutost i fragmentacija gradiva po različitim arhivima zasigurno je jedan od razloga što se do sada nitko nije upustio u ovako složen posao. U Bosni i Hercegovini u kontinuitetu nije sačuvan nijedan pisani dokument bosanskog srednjovjekovlja. Danas se u Zemaljskom muzeju u Sarajevu čuvaju svega tri povelje i predstavljaju vlasništvo institucija koje su ih dobile kroz razmjenu i poklon. Zbirku *Codex diplomaticus regni Bosnae* čini skoro 400 povelja, pisama i notarskih zapisa koje su autori prikupili iz različitih dijelova Europe. Na prvom mjestu iz arhiva istočno-jadranskih gradova kao što su Dubrovnik, Kotor, Split i Zadar, s kojima je Bosna kroz povijest i imala najintenzivniju suradnju, ali i Venecije, Svete Stolice, Napulja, Budimpešte i drugih.